

Az írott szabályokat néha talán át lehet hágni, de az íratlanokat nem illik

(Moldova György)

S hogy miért éppen Moldova? Mert ez a téma, amelyről, helyesebben amelynek egy megjelenési formájáról már tárgyalt a Zenekar is (az 1996-os júniusi számban), amely önálló napirendi pontként szerepelt a PEARLE* egyik délutáni ülésén, nehezen megfogható, miután a névhasználatra vonatkozó szabályokat maga a törvény is úgy rögzíti, hogy az érdekeltek jó vagy rossz belátásán múlik, mit engednek meg maguknak és mit nem. Az érdeklődés a névhasználat iránt különösen megnőtt az utóbbi időben, aminek két, egymástól független aktualitása van. Az egyik, hogy – bár az illetékesek szerint önhibájukon kívül – a Budapesti Fesztiválzenekar nevét orozta el egy kamarazenekarnak is alig nevezhető alkalmi társulat és játszott külföldön (állítólag) négy prímme Beethoven IX. szimfóniát. Körner Tamás, a Budapesti Fesztiválzenekar igazgatója repülőgépre ült, és az utolsó pillanatban „lebeszélte” a muzsikusokat a színpadról, akik éppen elkezdték volna egyik koncertjüket. Érveiben személyekre szabott, magas pénzbírság szerepelt. Itthon aztán körlevelet juttatott el a szimfonikus zenekarokhoz.

Kiderült azonban, hogy nem kell mindig rosszindulatot feltételezni ilyen és hasonló tévedések mögött, hiszen a magyar szimfonikus zenekarok szinte tobzódnak a nevekben: másképp nevezik magukat itthon és külföldön, a kavarodás tehát kézenfekvő. Ezt szerette volna Fenyő Gábor zenekari igazgató bemutatni a MÁV Szimfonikus Zenekart és néhány más együttest érintő példákkal.

Összel aztán széles körben is nyilvánvalóvá vált, hogy nevet vált az Állami Hangversenyzenekar – új működési formáját a Nemzeti Filharmonikus Zenekar néven kívánja elkezdni. Ezt többen sérelmezték, elsőként természetesen a magát érintettnek érző Budapesti Filharmonia Társaság Zenekara, amely meg is szerette volna akadályozni a névcserét, és levélben fordult Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszterhez. A joginak induló vita aztán kiszélesedett, hiszen számos más vonatkozásban is negatív megkülönböztetést érzékel az operai együttes, amely a külsődlegesnek ítélt megoldások szerint a lényegét: a munkát javító körülményeket érintő változásokat óhajtana inkább.

Először következzenek tehát a rideg tények: az illetékes törvény, az említett levelek, majd a PEARLE*-kerekasztal vázlatja, a külföldi szakértők hozzászólása. A zenekarok problémáival más dimenziókban foglalkozó nyilatkozatok másik cikkben kapnak helyet.

MIZÉRIA A SZIMFONIKUS ZENEKAROK ELNEVEZÉSE KÖRÜL

Míg a fejlett Nyugat-Európa a lakosok számához arányítva több zenekarral büszkélkedhet mint mi, addig hazánk messze megelőzte összes „vetélytársát” az egy zenekarnak adható nevek mennyiségében éppúgy, mint a nem létező, de névvel rendelkező zenekarok számát illetően is. Valószínűleg az ellenség megtévesztése lehetett a cél, amikor az ötvenes-hatvanas években egyre-másra újabb neveket kreált az impresszálásért felelős Hivatal, ezzel is elérve, hogy magyar zenekart a neve után soha többet ne tudjanak karakterisztikusan egymástól megkülönböztetni, de még a „véletlen” csere is lehetővé váljék a (rosszul) címzett meghívások nyomán. A névváltoztatási láz sajnos napjainkban sem csökkent. Ki ezért, ki azért indokoltnak tartja az újabb névkombinációk bevezetését. És kik profitálnak ebből? A nyomdászok, a zavarosban halászó fantomzenekarok, és a kalóz-CD-ket gyártók mindenképpen... (szerk.)

Szakmai szempontok, vagy politikai kurzusok?

Farkas István Péter, a Magyar Állami Operaház Szakszervezeti Bizottságának elnöke a Magyar Állami Hangversenyzenekar névváltoztatása kapcsán újabb teherrel érzi súlyosbítva a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekarának amúgy sem rózsás helyzetét. Politikai kurzusoktól független, igazságosabb elosztáson alapuló állami segítséget igényel a nemzeti kincsként számon tartott értékek megóvására. A sajtó néha manipulálja az olvasókat, mert félrevezető, sőt téves információkat közöl a kiválasztottakról.

– Egy zenekarnak presztízse, hírneve kialakításához hosszú idő kell. Magyarországon Filharmonikusok kifejezés alatt mindeddig a lassan 150 éves múlttal büszkélkedő – a Magyar Állami Operaház Zenekarának tagjaiból alakult – Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekarárt értették. Az Állami Hangversenyzenekarral és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával e hármast alkotta a magyar zenekarok legjobbját. Furcsa, hogy változtatások ürügyén olyasmire nyúlnak, aminek semmi köze sincs a zenekarokat érintő lényegi dolgokhoz. Az ÁHZ tagjait – tehát az érintetteket – meg sem kérdezték a névváltoztatás szándékáról. (Az-

I. Az írott szabályok Polgári Törvénykönyv 77.§ (1)

Mindenkinek joga van a névviseléshez

(2) Tudományos, irodalmi, művészi vagy egyébként közszerepléssel járó tevékenységet – mások jogainak és törvényes érdekeinek sérelme nélkül – felvett névvel is lehet folytatni.

(3) A jogi személy nevének különböznie kell azoknak a korábban nyilvántartásba vett jogi személyeknek a nevével, amelyek hasonló működési körben és azonos területen tevékenykednek.

(4) A névviselési jog sérelmét jelenti különösen, ha valaki jogtalanul más nevet használja, vagy jogtalanul máséhoz hasonló nevet használ. A tudományos, irodalmi vagy művészi tevékenységet folytató – ha neve összetéveszthető a már korábban is hasonló tevékenységet folytató személy nevével – az érintett személy kérelmére saját nevéét is csak megkülönböztető toldással vagy elhagyással használhatja e tevékenység gyakorlása során.

1. levél (címeztek a zenekarok vezetői)

Az utóbbi években több alkalommal előfordult, hogy különböző vidéki vagy budapesti zenekarok, illetve magyar művészekből összeállított alkalmi együttesek Budapesti Fesztiválzenekar, vagy ahhoz megtévesztően hasonló néven (például Budapesti Fesztivál Szimfonikus Zenekar) léptek fel a nemzetközi zenei életben kétes hírnévnek örvendő impresszáriós irodák (Scala Théâtre, Grabovsky Ügynökség, stb.) szervezésében Németországban és Svájcban. De tudunk olyan esetről is, amikor egy magyar zenekar a Prágai Filharmonikusok neve alatt, egy vidéki magyar kórus pedig a Magyar Állami Operaház Kórusának neve alatt koncertezett. ①

óta levelükből kiderült, nem is akarták ezt.) Azon a néven szeretnék rangjukat megtartani, amelyen ismertté váltak. Sokkal inkább egzisztenciális helyzetük és munkafeltételeik javítása szorulna változtatásra.

– Azon túl, hogy mennyire járnak jól, vagy nem jól az ÁHZ muzsikusai ettől a lépéstől amit igazából megítélni nem mások kompetenciája – érinti-e ez a lépés a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekarának köreit, megítélés, szerződés szempontjából.

– Eddig világosak voltak a köztudatban is forgó megjelölések. Mindenki tudta, kire gondol, ha az ÁHZ-t, Rádiózenekart, vagy a Filharmonikusokat említette. Mindegyiknek megvolt és megvan a saját közönségbázisa. Ez a névváltoztatás éppen ezeket az évtizedek alatt kialakult tradíciókat zavarhatja meg.

– Határainkon túl is érezhető e kavardás veszélye? Ha igen, ez nem új keletű, hiszen német nyelvterületen az ÁHZ harminc éve Ungarische Nationalphilharmonie néven szerepel.

– Az elmúlt pár évben a változások kényszere alatt és óta minden zenekar igyekszik közvetlenül is intézni a külföldi vendégszerepléseit. Félreértés eddig is előfordult, s ezentúl sincs kizárva. De nem elsősorban a névtévesztés okán „adták át” több turnénkat régebben is a „magasabb kultúrpolitikai” érdekek miatt. A külföldi vendégszereplés egy más problémát is felvet. Az újonnan és egyre nagyobb számban alakuló, kellő nemzetközi tapasztalatokkal nem rendelkező menedzserirodák tevékenysége (mint a gomba módra szaporodó utazási irodáké) komoly veszélyt jelent a zenekarok számára. Ritka a megbízható, garanciákat is vállalni tudó, referenciákkal rendelkező és a zenekarokat értékükön eladni tudó ügynökség. Sok szerencselovag jelent meg ezen a területen is, aláígérve egymásnak, különböző nagy zenekarokhoz hasonló fantázianevekkel, s ennek mindig a muzsikuskok isszák meg a levét. Nevünkön kalóz CD-k láttak napvilágot, csak mi nem tudtunk róla. Zenekarunknak évek óta tartoznak lemez- és koncertgázikkal, behajtásuk szinte reménytelen.

Van-e olyan ötlet, amelyet még nem próbáltak ki, és javítanának a zenekarok helyzetén?

– Próbálkoztunk a zenekarok kategorizálásával, úgy, mint például Németországban. Ott az A, B, C kategória megjelölésnek minőségi jelentősége, anyagi

vonzata van. Ennek kialakításánál itthon más szempontok kezdtek el érvényesülni. Fölborult még az addig meglévő szakmai és anyagi egyensúly is.

– Mindezt hogyan kell értelmezni?

– Néhány év alatt a második, harmadik vonalba tartozó zenekarok közül kerültek ki a most jobban fizetett és jobb körülmények között dolgozó együttesek.

– Igen, bár tudni kell, hogy egészen más (anyagi és munkajogi) kondíciói vannak egy közalkalmazotti státuszban vagy egy részvénytársaság által működtetett zenekarnak.

– Hogyan tudna például az operazenekar vállalkozni, amikor egy nagy egészségnek a része, a közalkalmazotti lét nivellálja a fizetését is. Ugyanebben a cipőben jár az ÁHZ is, ők is érezhetik, hogy nem a művészi teljesítmény arányában fizetik ma a különböző együtteseket. A „gazda” is más és így szempontjai is gyakran változnak, de ritkán a művészi alapállásból kiindulva.

– Szerintem a folyamatot inkább úgy lehetne rekonstruálni, hogy a gazda fokozatosan kivonult erről a területről is, szerepét egyes esetekben vállalkozási cégek vették át. Voltak, akik mindenüket elvesztették, régi pozíciójukból kiestek, új fedelmet pedig nem találtak a fejük fölé. Szerencsére azonban vannak olyanok is, akik „jobb lakásba” tudtak költözni. Nincs olyan jogi védőernyő munkavállalóik felett, mint a továbbra is közalkalmazotti viszonyban maradtakén, de – ha van állásuk – jobb fizetést, jobb körülményeket élvezhetnek. Az állam, mint fenntartó ettől kezdve csak az általa továbbra is finanszírozott együtteseket minősítheti és semmi köze ahhoz, hogy egy részvénytársaságnak mennyit ér egy másik (jobb vagy rosszabb) zenekar működése.

– Félreértés ne essék, én ezt a másik utat is jónak tartom, szükséges viszont, hogy az állam is biztosítsa saját együttesinek nemzeti értékhez méltó megélhetési alapfeltételeit, éppen azért, mert a legjobbak feje fölé hajlandó emelni azt a bizonyos védőernyőt. ha a kiemelt intézményeket kezelő gazda nem tud lépést tartani a versenyszférával, az konfliktushoz vezet. nem az egyes muzsikuskok között, hanem az országot eddig legmagasabb szinten reprezentáló zenekarok között, mert ez tönkremenésükhöz vezethet.

– Az állam mondhatja azonban, hogy őt nem érdekli az átrendeződés; addig is volt négy világszínvonalú zenekara amellyel ki-

léphetett a világ elé, ezután is fel tud ilyet mutatni. Nemzetközi hírnevünk szempontjából pedig mindegy, hogy hívják ezeket. Annál is inkább, mert szinte mindegyik más nevet használ külföldön, mint itthon.

– Ez alól biztosan kivétel a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, mert 150 éve azonos néven szerepel bel- és külföldön. Az átrendeződéssel kapcsolatban pedig annyit azért érdemes elmondani, hogy a patinás, nagyhírű intézmények sok muzsikusa büszke arra, hogy tag lehet (hiszen a „ház” és a műfaj iránti szeretetből nem ment el máshová), de a kikövetelt leépítések, az egyre keményedő munkafeltételek között végzett munkát azért nem kellene – ilyen megalázó fizetések mellett – megtiszteltetésként elfogadtatni. Az operai dolgozók 90%-nak fizetése (családdal az egy főre eső jövedelme) a létminimum határán mozog. Mellékkeresetre kényszerül – van muzsikos, aki szabad délelőttjein a Bosnyák téren krumplit cipel, este pedig szólista. Ez az állapot sokáig nem tartható; a munkamorált, szakmai színvonalat veszélyezteti, romboló hatású. Eközben az Operaház vezetősége még soha ilyen sok szociális támogatást nem osztott szét, anyagi segítséget nem adott a szakszervezeten keresztül, igaz, korábban nem is volt ennyi kérelem. Ez azonban csak tűzoltás; a megfelelő bérrendezést nem a ház falain belül, hanem a felsőbb állami szektornak kellene megoldani. Egyre kevesebben bíznak abban, hogy a mostani kultúrpolitikai szemlélet megváltozik, a politikától való függősége megszűnik.

Nagyon örülnénk, ha például a főpolgármester úr a közel másfél évszázada a főváros nevét viselő Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarát is szíve ügyének tekintené és támogatná.

– Milyen változásokra gondol?

– Ne mindig csak egy irányba mutasson a pénz és a támogatás vándorlási útja. Hiába dolgozott az elmúlt három évben a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara választott vezetője napi 10-15 órát, hogy tisztességes eszközökkel, a szabályokat betartva több tucat pályázatot, támogatási kérelmet, levelet fogalmazzon és írjon, a bankok és alapítványok kuratóriumaiban többnyire azok voltak túlsúlyban, akik szinte mindig másokat tartottak érdemesebbnek. Hol vannak most azok a szakemberek, akik annak idején minősítették a zenekarokat, befolyásolták azok

sorsát? Annyira sarokba lennének szorítva, hogy a témérdek – együtteseket, művészeket, embereket – gáncsoló döntéseknél nem hallatják hangjukat? Hagyják, hogy az általuk jónak minősített dolgok lepusztuljanak, és ők (köztük Kossuth díjas zeneszerzők) nem szólalnak meg, nem védik meg ezeket az értékeket?

– Bizonyára vannak olyanok, akiket ma meg sem kérdeznek és nyilván olyanok is, akik éppen ebben az új „mechanizmusban” váltak érdekeltté. Úgy érzem, az elosztásban nem a szakmai szempontokat látja érvényesülni. Jól gondolom?

– Sajnos igen. Sikerült valahogy átvészelnünk az utóbbi éveket úgy, hogy utolsó pillanatban csurgatott pénzekből tudtuk megtartani meghirdetett bérleti koncertjeinket. Mostanra annyiban javult a helyzetünk, hogy kiváló karmesterünk van Ricco Saccani személyében; a próbák élvezetesebbek, a koncertek jók; mindez azonnal átélkesíti a Társaságot. Óriási siker a megtelt Erkel színházban tartott ifjúsági sorozatunk, amelynek egyébként nagy tradíciói voltak már a háború előtt is, később Mihály András nevezetes televíziós ismeretterjesztő előadásai révén. Saccani az ifjúság bevonásával egy régóta hiányzó klasszikus zenei ismeretterjesztést élesztett újjá élvezetes, hangulatos formában. Ez is szakmai kompetenciánk egyik bizonyítéka és reméljük, majd a támogatók figyelmét sem kerüli el. Hiszen sok az olyan kultúrpolitikus, aki eddig is tisztán érzékelte az Operaház helyzetét, hatalom nélkül azonban ők is tehetetlenek. Bizonyos szintig ugyanis eljutnak a kéréseink; mindig ott akadnak el, ahol a megoldás megszületne. Ez számunkra egyértelmű – a mostani döntéshozók más orientáltságúak.

– Nem egyszerűen pénzhányról, hanem aránytalan, nem szakmai szempontú elosztásról van tehát szó?

– Pontosan. Amióta feltűnt a zenei palletán az „új erő”, a dolgoknak új értelmezést is adtak. Először csak sulykolják a fejekbe, majd közlik velünk (megmondják), hogy ki a szép, ki a jó, ki a „legesleges”, és mi a világszínvonal. ők eldöntötték, és ezentúl ez így is lesz! Bármit mondhatnak: lehet az csúsztatás, tévedés, hazugság, hitelrontás – nem számít, hiszen szólasszabadság van. Professzionista, agreszív propaganda.

Számos olyan közlemény látott napvilágot amelyben „üttöröként”, első résztvevőként hirdették meg a szóban forgó ze-

Igaz, hogy a magyar művészekkel nem közölték előre azt a tényt, hogy a turnén nem saját nevükön, hanem egy másik magyar (külföldi) zenekar nevére fognak fellépni, ennek azonban már az első koncerten világossá kellett számukra válni, hiszen a műsorfüzetekben, plakátokon láthatták a megtévesztő elnevezést. A zenészek ennek ellenére folytatták a turnét, abban bízva, hogy ennek jogi következményeit csak az őket szerződtető, a megtévesztő nevet kitaláló és alkalmazó ügynökségnek kell viselnie.

Eddig a Fesztiválzenekar a jogtalan vagy megtévesztő névhasználat miatt csak a kinti impresszárió ellen foganatosított jogi lépéseket. A jövőben azonban kénytelenek leszünk pert indítani minden olyan hazai zenekar, és személy szerint minden egyes művész ellen, aki részt vesz ilyen, a család jogi esetét kimerítő cselekményben. Ha ugyanis a művész a bűncselekmény (csalás, megtévesztés) megvalósulását közreműködésével (fellépésével) elősegíti, társtettesként őt is felelősség terheli.

Biztos vagyok abban, hogy egyet értenek: az ilyen esetek megakadályozása nemcsak az érintettek, de a magyar zenei élet minden közreműködőjének jól felfogott érdeke. Levelem elküldtem minden magyar szimfonikus zenekar vezetőjének és hálás lennék, ha a benne foglaltakról tájékoztathatnák a zenekari művészeket is.

Körner Tamás
a BFZ igazgatója

2. levél (címezett a Zenekar szerkesztősége)

Az együttes 1945. május 1-jén alakult Vasutas Hangversenyzenekar néven, és 1946 őszén ezen a néven indított hangversenysorozatot a Zeneakadémián. A következő évtől már a MÁV Szimfonikusok, illetve MÁV Szimfonikus Zenekar elnevezést használta, és amikor 1947. őszén a bécsi Musikvereinsaalban vendégszerepelt, Budapester MÁV Symphonie Orchester néven hirdették. ❶

A külföldi utak gyarapodásával vált érdekessé a külföldön használatos név is. Itthon ugyanis mindenki ismerte és elismerte a zenekar rangját, külföldön azonban mindig meg kellett magyarázni, hogy ez nem szabad idejűnkben muzsikáló vasutasok amatőr együttese, hanem a MÁV által szubvencionált, profi zenekar.

A kérdés vizsgálata kapcsán derült ki, hogy a Rádiózenekar használja külföldön hagyományosan a Budapest Symphony Orchestra nevet, az ÁHZ angol nyelvterületen a Hungarian State Orchestra, német nyelvterületen Ungarische Staatsphilharmonie. Ezen elnevezésekkel semmiféle félreérthető átfedést nem akarván választottuk külföldi felhasználásra a Budapesti Hangversenyzenekar szó szerinti fordításaként, ám főszponzorunkról sem megfelelően a Budapest Concert Orchestra MÁV nevet.

A névhasználatból egyszer támadt „ügyünk”, amikor egy holland impresszárió a plakátokon a magyar nevünk szó szerinti fordításából kihagyta a MÁV szócskát, így ott Budapest Symphony Orchestra név szerepelt és ez ellen a Rádiózenekar ottani képviselői tiltakoztak. A helyzet azért volt kényes, mert a hibát tudtukon kívül az impresszárió követte el, mégis majdnem rajtunk verték el a port.

Arról, hogy a zenekarok hivatalosan használt nevét mi módon lehet jogilag rögzíteni, mindmáig nem sikerült pontos információt szereznünk.

Fenyő Gábor
a MÁV Szimfonikusok
Zenekari igazgatója

3. levél (a címzett Magyar Bálint művelődési és közoktatási miniszter)

Mindenek előtt a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara nevében szeretnék köszönetet mondani Miniszter Úrnak azért a hathatós támogatásért, mellyel a Filharmónikusok közeli jövőjét a Nemzeti Kulturális Alap Miniszteri Kerete segítségével jelentős mértékben

nekart, miközben a hír valóságát könnyedén lehet cáfolni. Íme néhány valótlan hír, és azok korrekciói:

1.) A **Salzburgi Ünnepi Játékokon** többször is szerepelt a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara a harmincas években Dohnányi Ernő vezetésével. Így az **1990-ben ott fellépő magyar zenekar tehát legfeljebb csak második lehet a sorban.**

2.) **Solti György** a nyolcvanas években vezényelte a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarát, az Állami Hangversenyzenekart és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát. **A kilencvenes években tehát az általa vezényelt magyar zenekar legfeljebb csak negyedik lehet a sorban.**

3.) Az **Edinburghi Fesztiválon** 1972-ben közreműködött a Magyar Állami Operaház Zenekara, élén Kórodi Andrással. **Így a kilencvenes években fellépő magyar együttes legfeljebb második lehet a sorban.** Stb...

Ezek természetesen nem nagy ügyek, semmi közük ahhoz, hogy milyen egy zenekar szakmai színvonala vagy rangja. Egyszerűen csak az érintetteket, a zenésztársadalmat ingerlő tévedés, tudatlanság vagy szándékos félreinformálás. Nem derül ki, hogy az újságíró vagy a riportalany a „hunyor”. Olyan cáfolat nem jelent meg egyetlen egy újságíró tollából sem, hogy „Bocsánat, én másfél évtizede ott voltam azon a hangversenyen, ahol Solti György dirigált”. A zenekarok vezetői nem teszik fel a kezüket, mert nem akarnak viszályt szítani az együttesek között, hiszen a zenészek közötti jó viszony a korszak ars poeticája.

– Sajnos ez más problémát is felvet. Talán az sem kizárt, hogy aki az ominózus írást készítette Solti legutóbbi vendégszerepléséről, akkor hallotta először a karmester nevét, amikor a cikke a megbízást kapta?

– Természetesen nem szabad minden cikket és nyilatkozatot komolyan venni; a muzsikások nagy része úgyis sejtí vagy pontosan tudja, ki mit miért mond. Mi szól a közönségnek, mi szól a „gazdának” és mi szól a szakmának. Ha valaki a Zeneakadémia halljában, baráti társaságban kijelenti, hogy „Én elviselem az erőszakos, para-mutatványos karmestert is, amíg háromszoros, négyszeres gázsit kapok”, ez elszáll, hiszen nem adta írásba. Más azonban „az én szuperfelügyeletem alatt” a saj-

tóban megjelenő kijelentés, ami egyúttal jó még két TV szereplésre, három rádióriportra is.

Hogy is van a „semmitől létrehozott zenekar”? Az Állami Hangversenyzenekarból, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarból, a Magyar Állami Operaház Zenekarból, a Zeneakadémia végzős növendékeiből nagy örömmel és lelkesedéssel jöttek a muzsikások. A SEMMIBŐL a nagy VALAHOVÁ? ez azért már rázósabb!

Az Állami Hangversenyzenekarnak nincsen stílusa? Tíz év múlva itt lesz a legjobb, húsz év múlva ott lesz a legjobb, egyszer majd ő lesz a „legesleges”? Ebben pedig még több van. Ferencsik Jánosnak – ?? Kobayashi extatikus közönségsikereinek – az egész világot többszörösen végigkoncertezni, lemezek, felvételek sokaságát elkészíteni – STÍLUS NÉLKÜL?? Nos, ezek a kijelentések nem szállnak el az éterbe, hanem berobbannak a zenekarok, a muzsikások mindennapjaiba, gondolatvilágába. Ugyanúgy, mint a tíz éve hangoztatott lekicsinylő kijelentések, becsmérlő nyilatkozatok, sértő megjegyzések, mert talán a nem is olyan NAGY BUTA (és nem is annyira feledékeny) az, aki ezt valaha is elhitte, ennek jelentőséget tulajdonított.

Mindannyian jól tudjuk, hogy a lényeg nem a nyilatkozaton múlik. Mindig a produkció a fontos – a pultoknál ülő zenekari művészeké és a karmesteri dobogón álló karmesteré. Gardelli, Patane, Szimonov és még sokan mások „csak” vezényeltek (bármelyik zenekarnál), azt azonban világszínvonalon. Ez már bizonyíték – azt igazolja, hogy a zenekarok szakmailag felkészültek, nagyzenekaraink tagságának döntő többsége magasan kvalifikált művész. Legtöbbjük olyan kiválóságoknál tanult, mint dr. Ujfalussy József, Kurtág György, Pernye András, Simon Albert, Mihály András – és még nagyon hosszú a sor. Az élet tragédiája és szégyene, hogy pont ezek, a szakmájukat európai és világszínvonalon művelő emberek sorsa és egzisztenciája ma középszerű hivatalnokok és politikusok kezében van egy – véleményem szerint nagyon elhibázott – kultúrpolitika részeként.

– Mennyire értenek egyet ezekkel a bírálókkal az operaházi kollégák?

– Tisztemnél fogva módomban van átlátni az Operaház teljes tagságának helyzetét. Úgy gondolom, hogy jelen pillanatban a

legfontosabb célok elérésében – művészi színvonal tekintetében, a korábban említett fizetésrendezés kérdésében – teljes az egyetértés az igazgatóság és a tagság között. Szinetár Miklós igazgató úrnak az a véleménye, hogy a szégyenteljes fizetések, a mindennapos megélhetési gondok ellenére a tagság pozitív hozzáállással és elkötelezett művészi indítékkal végzi munkáját.

Ezzel a művészi alázattal nem szabad huzamosabb ideig visszaélni, mert sokak helyzete már-már tarthatatlan. Bízom benne, hogy az ország kiemelt intézményei összefogva úrrá lesznek a krízisen, hogy a Hangversenyzenekar (és továbbra is ezen a néven) új vezetői és az Operaház vezetése közösen, egymást erősítve lépnek fel a jogos igényekért.

Örömmel tapasztalom, hogy kollégáim nem irigyek a máshol magasabb, realisabb jövedelemért dolgozó társaikra, de az a célunk, azért küzdünk, hogy mi is – szakmánkban egyik legtöbbet dolgozó és talán a legnehezebb munkát végző társulatként – emberhez méltó bérezést kapjunk.

Megszólal az ügyeletes bűnbak

– Kovács Géza zenekari igazgató válaszai a Nemzeti Filharmonikus Zenekart (korábban Állami

Hangversenyzenekart) érő vádakra, az együttes új vezetését érintő aggodalmakra –

1. Az új név csak itthon új – külföldön már ismert

– Nem szeretnék párhuzamot vonni egy nem elsőrangú, külföldön a Fesztiválzenekar neve alatt fellépő kis magyar „hakni-zenekar” és az Állami Hangversenyzenekar között, mégis megkérdem: nincs-e ellentmondás a között, hogy Ön jogosnak ítéli Körner Tamás lépését, miközben azért harcol, hogy az évtizedeken keresztül ÁHZ-ként emlegetett, önmagát annak idején Hangversenyzenekarnak „keresztelt” együttes Nemzeti Filharmonikus Zenekar néven élhesse további életét? Jogszabály ugyan nem tiltja, de a Polgári Törvénykönyv szerint elvárja, hogy az azonos vagy hasonló névhasználat mások érdekeit ne sértse. A Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara sértve érzi magát érdekeiben az Önök névválásától. Az is kiderült, hogy maguk az ÁHZ tagjai is sértve érzik magukat a névváltoztatástól, leginkább azért, mert nem tudtak róla. Mennyire érzi következetesnek álláspont-

jait, illetve megalapozottnak a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekarának, valamint saját zenekari tagjai méltatlankodását?

– Kezdjük talán ott, ahol legutóbbi beszélgetésünkkor abbahagytuk. A zenekar valóban nemcsak szervezeti, hanem névváltoztatás előtt is áll, amit a zenekar vezetőségével, itthoni és külföldi szakemberekkel többszörösen megbeszéltünk és egyeztetünk már. Áldatlan állapotnak tartom továbbra is, ha egy együttes egészen más néven működik itthon és egészen más néven működik külföldön – többek között ez az üzleti kondíciókat ronthatja. Magyarországon ennek a többes névhasználatnak története van, de ettől még ezen változtatni lehet és kell is. Nemcsak a MÁV Szimfonikus Zenekar (lásd Fenyő Gábor levelét) és a mi zenekarunk (amely német nyelvterületen harminc éve Ungarische Nationalphilharmonie) folyamodott ehhez a megoldáshoz, de például a Rádiózenekar is, amely Budapest Symphony Orchestra néven szerepel határainkon túl. Most a szervezeti változásokat arra is felhasználjuk, hogy végre néven nevezzük az együttest. E lépést szigorú üzletpolitikai kényszer diktálja. A megfelelő elnevezés keresése közben nem találtunk túl sok variációt, mert nemzeti zenekar mivoltunk nemcsak egy kategória megjelölésére, hanem névként is szolgál, hiszen világszerte működnek ilyen funkciójú, ilyen névvel jelölt zenekarok (például Orosz- és Franciaországban). Az új név egyik részének (az Állami helyett Nemzeti jelzőnek) tehát ez a magyarázata.

Sajátos magyar szóhasználat az is, hogy a legmagasabb szinten játszó együttesek a Hangversenyzenekar elnevezést használják – „indoeurópai” használatban ugyanis a Concert Orchestra, illetve Konzertorchester szimfonikus könnyűzenét játszó, kibővített szalonzenekart jelöl. A Budapesti Hangversenyzenekar néven megalakult, időközben Székesfővárosi Zenekarként működő Magyar Állami Hangversenyzenekar mellett nem is volt más, magát hangversenyzenekarnak nevező együttes. Ezért nem akarjuk a továbbiakban Nemzeti Hangversenyzenekarként átörökíteni a problémát. Újabb konzultálás után a Filharmonikus jelzőt választottuk, ami utal a legmagasabb színvonal képviselésére. Konfliktusra nem gondoltunk, hiszen Angliában például három filharmonikus zenekar is megfér békében egymás mel-

anyagilag biztosítja. Az évenkénti konkrét programok megvalósításához utalandó céltámogatás – kiegészítve a pályázati és szponzorpenzettel valamint bevételeinkkel – remélhetőleg kellő biztosítékot nyújt arra, hogy egyelőre az 1998. és 1999. években tervezett saját szervezésű koncertjeinket magas színvonalon meg tudjuk valósítani.

A köszönet szavai mellett egy másik probléma is indokoltá teszi, hogy levelemmel Önhez forduljak. Az Állami Hangversenyzenekar vezetőségének beiktatásakor – tudomásunk szerint – Miniszter úr közölte a sajtó jelenlévő képviselőivel a zenekar tervezett új nevét. Ez az új név a Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar lenne. A sajtótájékoztató után felkerestek a Magyar Hírlap, a Magyar Rádió újságírói, akik kérésére – a Választmány véleményét tolmácsolva – elmondtam, hogy a Budapesti Filharmonikusok nem tartják szerencsésnek ezt a névváltoztatást. A zeneszerető közönség körében ugyanis az egyes zenekarokat a több évtized alatt kialakult rövidített formájukban emlegetik. Így a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát „csak” Rádiózenekarnak, a Magyar Állami Hangversenyzenekart „csak” ÁHZ-nak, a Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekarát pedig „csak” Filharmonikusoknak nevezik. Ez az elnevezés együttesünkhöz közel másfél évszázada kapcsolódik. Így egy esetlegesen megjelenő új filharmonikus zenekar Budapest koncertéletében félreértésekre adhat okot. Mint az a nyilatkozatban elhangzott, zenekarunk nem tud és nem is akar ebben a helyzetben – a nagyzenekarok között kialakult jó viszony érdekében – jogi lépésekhez folyamodni, de – szándéka szerint – mindenképpen elgondolkodásra szeretné készíteni az illetékeseket.

Ráadásul ez a helyzet a mai nappal megváltozott, mivel az ÁHZ-tól egy sokak által aláírt körlevél másolatát kaptuk meg, melyben az aláírók – köztük a zenekar vezetőségének tagjai (Koó Tamás, Bársony László) is – jelzik, hogy nem kívánják az együttes nevét Magyar Nem-

zeti Filharmonikus Zenekarra változtatni. Ők is – többek között – az általunk is sugallt Magyar Nemzeti Hangversenyzenekar elnevezést javasolnák. Így végül mindkét társulat azt, a saját hagyományaihoz közel álló nevét szeretné használni, mely a zeneszerető közönség körében – még minimális változtatás esetén is – egyértelműen azonosítható.

A fentiek értelmében kérjük Miniszter Úr megérthető döntését, mely eredményeként mindkét együttes magas színvonalú hangversenyekkel szerezhethet megbecsülést a hazai és a külföldi közönség körében saját, az elmúlt évtizedekben kialakult jól elkülöníthető nevével.

Tisztelettel:

Melis Béla

BFTZ

II. Az (egyelőre) íratlan szabályok Fantomzenekarok és kalóz-CD-k

Ezután számos levél következhetne, amit sértett muzsikuskok írhatnának, ha lenne értelme. Kinek lehetne ugyanis megcímezni azt a levelet, amelyben mondjuk a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának tagjai méltatlankodnának amiatt, hogy kicsit más névvel olyan CD-felvétel jelent meg külföldön, amelyről ők nem tudtak és a felvétel szakmai színvonala miatt nem is vállalnának. De ugyanezt bizonyára elmondhatja akár a Rádiózenekar, akár a Fesztiválzenekar számos muzsikusa. A jelenségről, a problémáról, kompetens muzsikuskok ezzel kapcsolatos véleményéről hosszú cikk jelent meg a Zenekar 1996 júniusi számában, nem történt, nem történhetett azonban semmi. Komoly emberek felhívták a muzsikuskok figyelmét arra, hogy csak bejegyzett hanglemezcégekkel, legálisan dolgozzanak. Természetesen igazuk van. Az illetékes muzsikusk azonban nem így látja, amikor a kalózfelvételért zsebből zsebbe fizetnek és ő nyugodtan eltűnhet a tömegben, mert egyik félnek sem érdeke a leleplezés. Egyébként kár is erre szót vesztegetni: minden etikai, szakmai érv hami-

lett, mindegyik elsőrangú, és nem érzik sértve egymástól az üzleti érdekeket. Ezért meg sem fordult a fejünkben, hogy új nevünk a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának érdekeit sérteni, mert az egy közös Filharmonikus szótól eltekintve a két név mind akusztikájában, mind piacpolitikájában gyökeresen eltérő jelleget mutat. Meg lehet nyelvészeket, reklámszakembereket is kérdezni, nem hiszem, hogy megtévesztőnek, érdekeket sértőnek találnák új nevünket.

A külföldi elnevezéssel kapcsolatban pedig elmondtam már érveimet a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara elnökének: hogy az elmúlt harminc év alatt, amíg ők is gyakran megfordultak német nyelvterületen és mi is Ungarische Nationalphilharmonie néven, nem érte őket üzleti sérelem.

Érthetők természetesen az aggályok az itthon és külföldön egyaránt kiélezett piaci helyzetben, de ez az eset nem olyan, hogy valami másnak a kárára történik. Az is elhangzott, hogy az ő Filharmonikus Bérletnek nevezett hangverseny-sorozatukat érné veszteség a hazai koncertlátogatók megzavarása miatt. Eközben 1952-től működik Magyarországon az Országos, később Nemzeti Filharmónia, amelynek hangzása nagyon hasonlít a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarához – ha elfogadom azt a logikát, hogy közös görög gyökerű jelző értelmi zavart okozhat. Nem tudok róla, hogy a filharmóniai hangversenyek piaci zavart keltenek volna a Filharmonikus Zenekar bérleteiben, mint ahogy arról sem tudok, hogy a Győri és Szegedi Filharmonikus Zenekar itthoni és külföldi működése kárt okozott volna a budapesti kollégák munkájában.

Az ÁHZ-n belül pedig súlyos aggályok merültek föl a várható változások kapcsán. Sokan sötéten látták a zenekar jövőjét és minden új lépésre lehetséges veszélyként tekintettek. Soka attól féltek, hogy először az együttes nevét veszik el, aztán bekebelezik az egész zenekart – hiszen alig egy éve röppent fel a hír, hogy összeolvasztják az ÁHZ-t és a Rádiózenekart.

– Ez mind logikus, de a Hangversenyzenekarnak itthon múltja, patinája van. Fontos a piac, de sokan szeretnék anélkül megtartani-megszerezni a piacot, hogy minden hagyományt felrúgnának.

– Tisztában vagyunk azzal, hogy még vagy tíz évig ÁHZ-ként emlegetnek majd minket, hiszen a Postás Zenekar is évti-

zede alakult Magyar Szimfonikus, majd MATÁV Szimfonikus Zenekarrá, és még mindig vannak olyanok, akik a régi nevén emlegetik az együttest.

A mi zenekarunk is megélt már néhány változást, hiszen az 1923-ban megalakult Székesfevárosi Zenekar, amely 1939-ben egyesült a később létrejött Budapesti Hangversenyzenekarral és felvette annak nevét, majd 1945-ben újra kezdte az egészet először, rövid időre ismét Székesfevárosi Zenekarként, 1948-ban Budapesti Hangversenyzenekarként, végül – 1952-től – Magyar Állami Hangversenyzenekarként működött.

Nyelvészeti és marketing szempontok helyett egészen más helyeken keresem a mi névváltoztatásunkkal kapcsolatban felmerült aggályok gyökereit. Kiszámíthatatlan és nehéz helyzetben van a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara és mi is. Amióta megszűnt az állami támogatás, a Filharmóniai Társaság Zenekara napi fil-léres gondokkal küszködik, és most úgy érzi, hogy még a nevükbe is belegázoltak. Ez nem igaz – a nyelvészet nem egy egzakt természettudomány, ahol grammra és milliméterre lehet kifejezni azonosságokat vagy különbségeket. Itthon és külföldön szerzett ismereteim birtokában tiszta lelkiismerettel kijelenthetem, hogy nem okoz zavaró körülményt, nem sérti senkinek sem az érdekeit a mi új nevünk. Úgy gondolom, számunkra is inkább előnyt, mint hátrányt jelent. A mi marketing stratégiánk feladata, hogy mindenütt tudatosítsuk: mennyiben ugyanaz, esetleg más ez az együttes, mint amit Magyar Állami Hangversenyzenekar néven ismertek meg az elmúlt évtizedekben.

2.) Mit érint, mit hagy változatlanul és mit fűj(hat) el a változások szele?

– Mi igaz abból, hogy december 15-én mindenkit érintő vonós-meghallgatásokat tervez a zenekar művészeti vezetése? Olyanoknak is játszani kell, akik több évtizede itt ülnek, bizonyíthatóan hangszerük kiváló mesterei és a zenekar kulcsemberei. Mi ennek a célja?

– Kocsis Zoltán, a zenekar új zeneigazgatója tartja ezt szükségesnek, miután az első néhány hét után világossá vált számára, hogy a fúvós kollégáknak alkalmuk van a próbák során külön-külön is megnyilvánulni, az ő arcukat, játékukat már be tudja azonosítani. A dolog természetéből

fakadóan azonban a vonós szólamok inkább masszának számítanak. Igaz, az ő páratlan jó füle sok mindent meghall. Egészen más azonban egyenként, mint csak szólamban hallani őket. Kocsis Zoltán tervei között kamarazenei produkciók megteremtése szerepel (a zenekaron belül), amikhez már egészen meglepő helyszíneket is találtunk. A meghallgatás elsősorban azt a célt szolgálja, hogy ehhez a produkciókhoz megtalálja a megfelelő muzsikuskokat. Nincs ebben semmilyen hátsó szándék, ahogy azt sok ijedt kolléga feltételezi. A meghallgatás anyagát nem is technikailag ördögös darabok alkotják, hanem az éppen soron lévő zenekari helyekből kell néhány ütemet eljátszani. Ilyen előfordulhat bármikor: a karmesternek jogában van arra kérni egy-egy muzsikust, hogy a próbán egyedül is eljátssson néhány ütemet.

Most azonban hektikusak a körülmények: nem tudjuk, hol lesz a székházunk, olyan pletykák keringenek, hogy a zenekar kilencven százalékát utcára akarják tenni és más, rivális zenekarokból akarnak a helyükre ültetni embereket. Határozotlan leszögezhetem azonban, hogy ez nem igaz. Nem erről szól a meghallgatás sem: senkit nem akarnak az utcára tenni, nem akarnak koncertmestereket az utolsó tuttista pulthoz ültetni. Ennek a meghallgatásnak valóban csak az ismerkedés a célja; jogi következménye nem is igen lehetne, hiszen aki csak kicsit is jártas a munkajogban tudja, hogy ránk – közalkalmazottak lévén – olyan szigorú védelmi jogszabályok érvényesek, hogy nem lehet csak úgy elbocsátani valakit, mint részvénytársasági vagy alapítványi formában működő zenekaroknál. Kocsis Zoltán ezen kívül minden fórumon – társulati ülésen, sajtóban – elmondta, hogy az első évet ismerkedéssel akarja tölteni. Sem bombasztikus javulásra, sem radikális létszámsökkenésre nem kell számítani. A zenekar választott vezetőségeivel már több mint egy éve kialakítottuk a zenekar optimális – tehát sem nem túlsúlyos, pazarló, sem nem ésszerűtlenül alacsony – létszámának tervét. Hamarosan nyolc-tíz fővel kevesebben leszünk, a csökkentést pedig kizárólag nyugdíjazás révén érjük el.

– *A névváltozással kapcsolatban megírt körlevél számos aláírója azonban úgy gondolja, hogy aggályoskodásukért éppen a meghallgatáson következik majd a retorzió.*

– Nem értem egy ponton túl, hogyan le-

het ennyire pánikba esni.

– *Még ha nem is tartja megalapozottnak, akkor is meg kell tudni érteni, mivel nálunk ennek hagyományai vannak. Lélektanilag biztos van valamilyen alapja még akkor is, ha tárgyyszerűen indokolatlan a félelem.*

– Ez a zenekar éppen azzal szerzett magának különös megbecsülést, hogy 1992-ben szembenézett önmagával, a Bécsi Filharmonikusoktól felkért néhány vonós szólamvezető kollegát és függöny mögött önként előjátszott nekik, mégpedig nem is csak zenekari állásokat azzal a szándékkal, hogy újra rendezzék szakmai soraikat. A dolognak tehát tétje volt: azt akarták, hogy a szakmailag megfelelően felkészült, tehetséges emberek üljenek az együttes stratégiai pontjaira. Sajnos tény az is, hogy a szinte egzaktan megjelenő eredményeket mégsem vették figyelembe – ez azonban már történelem. Itt most nincs ilyen tét – valóban nem értem tehát a kétségbeesést.

A Rádiózenekar is csinált annak idején valami hasonlót, de ott is közbeszólt a törvény – egyetlen helyet leszámítva a kiszámíthatatlan elbocsátás nem divat a magyar zenekaroknál. Ugyanakkor ki merem mondani: sajnálatos, hogy ilyenek a magyar törvények, mert néhány esetben a lustaságot és tehetségtelenséget védi.

– *Ez a kollégák számára megnyugtató helyzet ezek szerint nem is olyan jó, ha figyelembe vesszük a piaci törvényeket.*

– Én a magam pozíciójában nem vagyok elégedett azzal a helyzettel, amit a magyar jog kínál nekünk, hiszen elképzelhető, hogy hivatalban, oktatói karban egyedül az ott eltöltött idő, a nagyobb tapasztalat némi garanciát jelent az elvégzett munka minőségére és ilyen helyeken szükség van az állami alkalmazottak törvény által előírt védelmére. De mi van a művészeti együttesekkel? Ahol az idő múlása nem szükségszerűen jár együtt pozitív változásokkal, ahol igen nehéz megbízható kontrollt gyakorolni a munkavállaló fölött. Szubjektív terület a művészet. A közalkalmazotti törvény pedig csak azt sugallja a közalkalmazotti státuszban dolgozó művészeknek, hogy karbatett kézzel lustálkodjék – ha ő éppen olyan. Ha van benne önbecsülés, tisztelet és alázat a szakmája iránt, netán művészi becsvágy, akkor nincs baj a közalkalmazotti törvénnyel.

Európa kevés országában működnek zenekarok közalkalmazotti jogviszony-

san kezd csengeni, amikor a muzsikussal visszakérdez: erkölcsi vagy szakmai becsületért vásároljak a boltban?

A mostani **pearle*** konferencia felkínálta a régóta áhított lehetőséget: levelet ugyan nincs értelme írni, de ötletet a segítséghez bizonyára kaphatunk olyan szakemberektől, akik az előadóművészetet érintő szinte bármilyen európai szervezetet ismernek, vagy kapcsolatba tudnak velük lépni. A számunkra már ismert témát Kovács Géza, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar igazgatója ismertette az alábbi szisztéma szerint

* Nem létező, pontosabban nem bejegyzett zenekarok szerződnek valamilyen formában nem bejegyzett cégekkel, hogy hangfelvételt készítsenek;

* A megegyezés előnyös

1) a muzsikuskoknak, mert pénzhez jutnak és később számonkérhetetlen a dolog;

2) a cégnek, mert ezek a muzsikuskok megfizethetők;

3) esetenként a vásárlónak, mert viszonylag olcsón juthat komolyzenei felvételhez;

* A lebukás veszélye azért is kicsi, mert – mint ahogy az ki is derült – a magyar zenekarok egészen más néven jelennek meg külföldön (néhányik nyelvterületenként is változtatja az elnevezést);

* A hasonló ötletek szinte beláthatatlanok: ezzel a technikával elérhető, hogy egy jó nevű együttes egyszerre akár négy helyen is (néhány eredeti és sok alkalmi taggal) vendégszerepelhessen, hiszen a társulatokon belül nincs igazi kohéziós erő – néhányan elmehetnek kiegészítőkként mondjuk Filharmoniai Kamarazenekar néven, mások nagy együtteshez toboroznak annyi kiegészítőt, hogy több helyen is fel tudjon egyszerre lépni az adott zenekar.

* A veszély nemcsak hangfelvételek, hanem legalizált turnék

esetén is fennáll: a kelet-európai muzsikusok egy része (köztük sok kiváló együttes) olyan kevés gázsziért, olyan középkori körülmények között is vállal turnét, hogy komolyan ronthatja a többiek esélyét, magyarul a piacgazdaságban megengedhetetlen módon kínálja magát áron alul.

A tanácskozás résztvevői eleinte csak hümmögtek, aztán megszülettek a javaslatok:

- * A bejegyzett, a piacon tisztességgel működő lemezcégek jegyzéke legyen hozzáférhető az előadóművészek számára;
- * Megoldható az is, hogy a nálunk bejegyzett zenekarok is (hivatalos nevükön) szerepeljenek abban a hivatalos jegyzékben, amely a hanghordozókat gyártók számára publikusak; (Igaz, hogy a magyar viszonyok rendezésével még nem megoldott a kelet-európai helyzet; bárki, aki valamilyen, a szerzői jogokat érintő szerződéstől távolmarad, elkövetet hasonlót.)
- * El kéne fogadtatni a piaccal azt a technikát, amit a márkás iparcikkek területén már sikerült: nem kötelező eredeti márkás holmikat forgalmazni, csak – szigorú ellenőrzés és büntetések mellett – kötelező feltüntetni azt, ha valami nem valódi.
- * És végül de nem utolsósorban – Rudolf Wolfensberger javaslata alapján – nem kell annyit variálni a nevekket: legyen mindenkinek csak egyetlen egy, csupán rá vonatkozó, állandóan használt neve, amit ne lehessen még a külföldiek előtt sem összetéveszteni senki mással.

Ha valaki nem hajlandó betartani a törvényt (áthágja az írott szabályokat), és/vagy nem ismeri az illetet (áthágja az íratlan szabályokat), ne lehessen résztvevője a muzsika nemzetközi piacának.

ban. Jurij Szimonov elmesélte, hogy Belgiumban, az egyik zenekarban ül egy fúvós kolléga, aki huszoneves korában az ország egyik legjobb fúvósa volt és kitűnően játszott, ám ott öregedett meg, ma a 64. évét tapossa, negyven éve nyűvi hangszerét, amelynek hangja ma már nem is emlékeztet az adott fafúvós hangszer lágý, behízélgő tónusára, legfeljebb egy Rákóczi korabeli tábori tárogatóéra. Nem tudnak mit kezdeni az illetővel. Ezzel a problémával nekünk is szembe kell néznünk. Minket azért tartanak „A” kategóriás zenekarként, hogy a világon a legjobbakhoz mérjük magunkat, de ha itt a feladatra alkalmatlan emberek ül(én)ek, nem ad a jog lehetőséget arra, hogy – a zenekar érdekében – bármit is lépjünk ellenük. Ezt a dolgot mindenképpen finoman és tapintattal kell kezelni, már csak abból a megfontolásból is, hogy rettegés ne gátolja a muzsikusokat.

– *Zenekari művészek vallomása és önvalomása alapján azonban ki lehet jelteni, hogy a kellő rutin elsajátításához ebben a szakmában is jó néhány évre van szükség.*

– Igen, a fiatalok alatt nem is friss diplomásokat értek. Negyven év azonban egy fúvós muzsikusnak mindenképpen sok a pult mögött.

– *Tudomásom szerint huszonöt éves munkaviszony után a fúvósok nyugdíjazhatók*

– Igen, de csak ha ő, a munkavállaló kezdeményezi, a munkáltató nem. És bizony van olyan, hogy a karmester, a művészeti vezető nem ért egyet a már kiöregedett kollégával, aki szerint viszont nincs nála jobb a Föld kerekén...És nem lehet semmit sem tenni!

– *Ebben az együttesben milyenek most az arányok?*

– Van ötven-hatvan egészen kiváló muzsikus; fiatalok, de már megvan a szükséges 10-15 éves gyakorlatuk, frissek a zsigereik, telve vannak becsvággal, intelligensek, bölcsek. Ugyanakkor van jó néhány kolléga, aki egészen ragyogónak tartja magát, nem hisz annak, aki ezt kértli, hiszen az igazsággal nem mindig kellemes szembenézni. Emellett persze van szerencsére sok rutinos, idősebb, de még nem elfáradt, lelkes muzsikusunk is.

– *Az átalakulás után is közalkalmazotti státuszban dolgozik majd a zenekar?*

– Mint kiemelt nemzeti alapintézmény feltétlenül. Túl az említett gondokon: nincs

olyan lehetetlenség, ami egy ekkora együttesben ne találna táptalajra. Így történhetett, hogy összesűgtak: Kocsis Zoltán titokban még mindig jóban van Fischer Ivánnal és csak azért jött ide, hogy elvegye a zenekar nevét, elküldjön embereket és aztán összecsapják a két zenekart. Ez a pletyka minden alapot nélkülöz, de azért el lehetett hinteni, annál is inkább, mert a két együttes sajnos vezetői gyakran hagyományosan acsarkodik egymásra.

– *Miért? Hiszen más együttesekből is mentek át a Fesztiválzenekarba annak idején?*

– Igen, csak más együtteshez nem akart Fischer Iván vezető karnagynak menni, az ÁHZ muzsikusai pedig annak idején, Ferencsik János halála után nem fogadták őt el.

– *Mik az alapfeltételek, amelyeknek meg kellett felelniük a zenei vezetőnek?*

– Legyen tekintélye, határozott keze, töltsön el kellő időt az együttesel és vállalja ezt a felbolydult méhkaszhoz hasonló társaságot.

– *Mi a válasza arra a „vádra”, hogy Kocsis Zoltán annak idején nagyon negatívan nyilatkozott az Állami Hangversenyzenekarról?*

– Kocsis Zoltán sosem tagadta meg elmarasztaló kritikáját, véleményét már az az a ténnyel sem, hogy 1988 óta, hosszú éveken keresztül nem lépett fel az ÁHZ-val. Idekerülésem után ezt azonnal konstatáltam és meg is kerestem Kocsis Zoltánt, hogy fellépésre kérjem. Elvállalta, és akkor született meg az a nagyszerű hangverseny az Operaházban, amelyen Varga Gilbert dirigált, Bartók zongoraversenyt játszott Kocsis. A próba és a koncert ígéretes együttműködést eredményezett a zongoraművész és közöttünk, majd ezt az estét közös fellépések sora követte. Ezek után fel lehetett aztán tenni a kérdést: annyi éles bírálat után lehetséges-e az együttműködés. A válasz az volt, hogy az ő mércéje nagyon magas; saját magától és mindenkitől, akivel együtt dolgozik, ezt meg is követeli. Van egy szint, ami alatt nem vállal minőséget. Kritikai megjegyzéseit továbbra is vállalja, mert azok nem indulatból, együttesek, személyek ellen irányultak, hanem a színvonal érdekében születtek. Nincs tehát szó meghasonlásról. Nem vagyunk sem túl jó, sem túl rossz helyzetben, de van mit tenni szakmai téren. A színvonal-emelés munkával, esetleg kellemetlenséggel is jár.

Tóth Anna